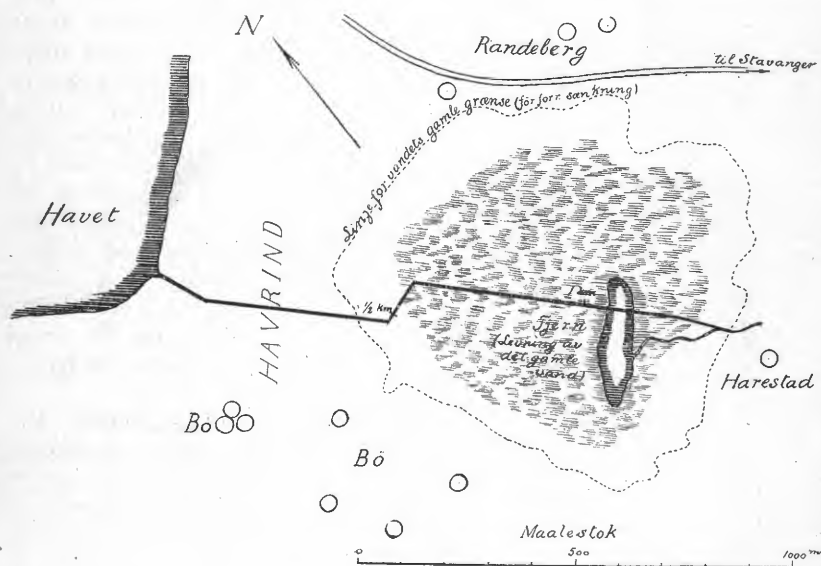


UDTAPNING AF RANDEBERG—BØ MYRERNE OG AF KLEPPE —RISJELL MYRERNE PAA JÆDEREN

AF LANDBRUGSINGENIØRASSISTENT K. SOMMERSCHIED

Randeberg—Bø myrerne.

UDE PAA TUNGENÆSPYNTEN — omtrent 1 mil vest af Stavanger — mellem gaardene Randeberg, Bø og Harestad laa der for en del aar siden et vand, som kaldtes Bøvandet. Det er nu vistnok 30 aar,



Kart over Randeberg—Bø myrerne.

siden dette vand blev udtappet, men dog ikke til større dybde, end at der blev igjen et lidet tjørn henimod søndre hjørne. Se hosstaaende kart, hvor grænserne for det gamle Bøvandet er aflagt med en stregpunktet linje; det tjørn, som blev igjen efter den første sænkning, er fuldt oppunktet, og den nye udtapningskanal, hvorved da ogsaa den tiloversblevne rest af vandet helt tørlægges, er betegnet med en tyk, sort linje. Ved den første sænkning blev vandstanden ikke stort lavere end største delen af vandets oprindelige bund, der blev liggende som en blød sump, og hver gang der kom en flom, stod det meste af den atter under vand. Det maa derfor formodes, at der ved dette arbeide formentlig var tilsigtet at faa tørlagt vandets lave og dengang vandsyge

bredder. Hvad den gamle vandbund angaar, saa blev den vistnok forvandlet til et meget yndet opholdssted for alle mulige slags vade- og sumpfugle; men til dyrkning var den ganske ubrugelig, og da det er jordbruget, man er henvist til at leve af paa Jæderen og ikke jagen, saa fandt man tilsidst, at disse store sletter var for gode til at henligge paa den maade, og man enedes om at prøve at faa den fuldstændig tørlagt.

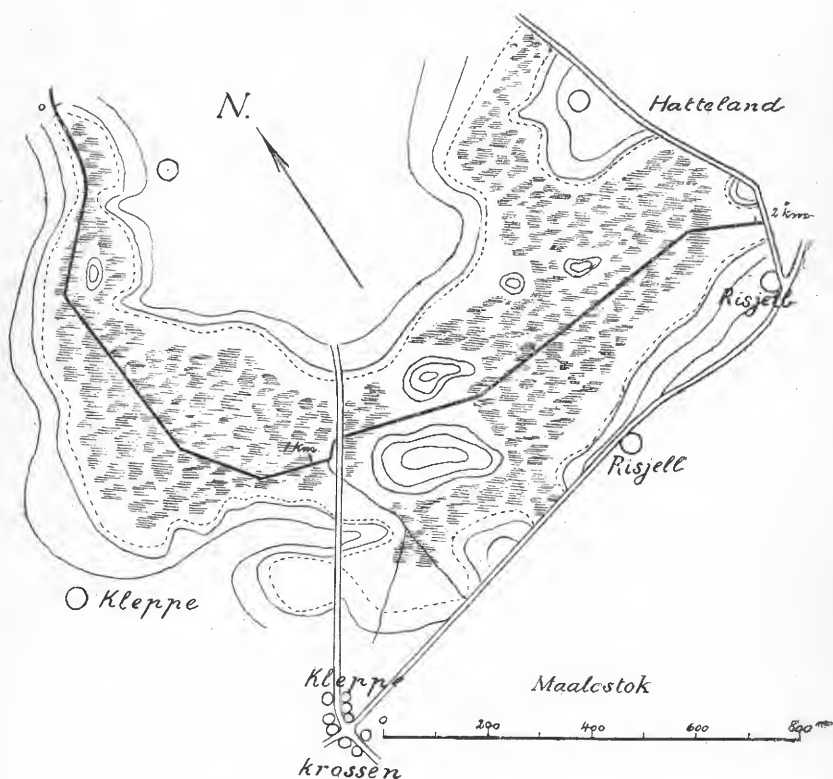
Den gamle vandbund bestaae for det meste, særlig det søndre og midtre parti, af et omtrent 1 m. tykt lag myr, der sikkert vil vise sig velskikket for dyrkning. Under dette muldrag ligger en seig, dyndagtig masse, som hr. overlærer *Bjørlykke* ved Aas landbrugshøiskole under et besøg derude i sommer antog var levninger af infusionsdyr, og som han betegnede som »dy« eller »gytje«. Det er altsaa ikke det samme som kiselguhr, hvoraf der ikke findes spor. Hvorvidt denne gytje er dyrkbar eller tjenlig som plantenæring, har man, saavidt vides, ingen erfaring for. Den nordre og nordostre del af vandbunden er grundere; og for en stor del faar man her grus og sand op i overfladen. Dog betvivles det ikke, at ogsaa denne del kan dyrkes med godt resultat. Den hele flade har et areal af godt 600 maal jord, og den er, som det sees af kartet, overmaade bekvemt beliggende for gaardene. Da der ikke findes en sten — ialfald ikke af nogen størrelse — paa hele feltet, saa vil jorden kunne ombydes med ploegen; men med hensyn til afgrøftning er det vel neppe rimelig, at de billige torvgrøfter kan anvendes i den omtalte bløde gytje, og i den nordre del af feltet vil man komme ned i grus og sand og maa der bruge stengrøfter. Tiltrods herfor vil dog opdyrkingen blive billig, ja meget billig.

Arbejdet med udtapningen frembød en del vanskeligheder. Udtapningskanalen maatte først føres gennem en grusbanke, en saakaldt »havrind«, i en dybde af 3—4 m. og en længde af noget over 500 m. Paa flere steder paatraffes i denne dybe skjæring kviksand, som i høi grad besværliggjorde arbejdet, idet kanterne rasede ud, og bunden løftede sig op. Ofte forekom der ogsaa i denne skjæring skjælsand, som var meget rig paa muslingskaller. For paa billigste maade at faa oparbejdet skjæringen, som øverst blev indtil 12 m. bred, blev det ordnet slig, at de interesserede grundeiere skulde kjøre væk det øverste med hest og kjærre og forresten efterhvert bortskaffe al grus, som af arbejds-kontraktøren blev kastet op paa kanten. Dette viste sig dog ikke at blive nogen særs billig maade at drive arbejdet paa, og jeg tror, at det greieste ved den slags arbeide vil være, at man paalægger kontraktøren at skaffe sig en billig svingkran, slig som det nu almindelig bruges ved større udtapningsarbejder paa Jæderen. Ved hjælp af en saadan kan den udgravede masse lægges op i passe afstand fra kanten af skjæringen, og grundeierne kan saa kjøre den bort paa en for dem beleilig tid. Oparbejdelsen af kanalen gennem myrerne, som man endnu holder paa med, bliver meget besværliggjort derved, at den

under det fastere myrlag liggende bløde masse — gytjen —, eferhvert som kanalen oparbejdes i dybden, vil sige ud og ind mod midten. Følgen heraf er atter, at kanterne paa begge sider revner ud, og kanalen snevrer sig stærkt ind. For at hindre dette og holde det opskaarne løb aabent i fuld bredde, har man forsøgt at afstive kanter med svært skibstømmer, hvad der har vist sig ganske effektivt. Kanalen faar en samlet længde af omtrent 1500 m., og arbeidet skal være færdig til vaaren.

Kleppe—Risjell myrerne

ligger i nord og nordøst for Kleppekrossen, omtrent 4 km. vest for Kleppe station. Disse store sletter, hvis samlede areal udgjør 560 maal,



Kart over Kleppe—Risjell myrerne.

ligger mellem gaardene Kleppe, Risjell og Hatteland med adkomst til veie overalt — se hosstaaende kart. Arbeidet med udtapningen af disse myrer blev færdig i sommer. Udtapningskanalen er aflagt paa kartet med en tyk, sort linje og er 2 km. lang. Den nederste halvdel

gaar gennem grund myr og er ikke mere end 1,5 m. dyb; men omtrent midtveis, ovenfor den paa kartet anlagte vei, som kanalen passerer, og imellem de to smaa hauged gaar den gennem en grusbanke og bliver her op til 3 m. dyb. Her fandtes nok af og til lidt kviksand i dybden, som voldte lidt bryderi; men arbeidet gik ellers ganske godt og raskt fra haanden. Paa det øverste stykke var der for det meste dyb myr, som var meget blød.

Med undtagelse af den østlige del af myrerne, som tilhører gaarden Risjell, og som udgjør en mindre del af arealet, bestaar det øvrige af overmaade god dyrkningsmyr, som kun alt for længe har ligget ubrugt; men herefter vil det da ikke vare længe, førend det er afgrøftet og opdyrket. Med hensyn til den Risjell tilhørende del af feltet træffer man her et vistnok for Vestlandet eget eiendomsforhold, idet en hel del mere og mindre fjerntboende naboer har ret til torvskur paa afgrænsede, større eller mindre teige i myren, saakaldte torvteige. Naar disse er udskaarne for torv, falder de tilbage til grundeieren, som naturligvis imidlertid har svært liden nytte af en saadan myr, der i alle retninger er gennemskaaret af torvteige. Naar en saadan myr bliver udtappet, opstaar ofte tvist om, hvorledes denne ret er at forstaa. Ved det oprindelige salg er der som regel intet nævnt om, hvorledes der skal forholdes, om myren bliver udtappet, hvilket naturligvis ikke har faldt nogen ind før i tiden. Grundeieren vil isaafald gjøre gjældende, at naar den torv er afvirket, som oprindeligt var tilgjængelig, saa skal myren falde tilbage til ham, mens torvteigens eier holder paa, at han kan skjære torv, saalænge der findes. Da brændtorvmyr for tiden har stor værdi — paa Jæderen betales op til 200 kr. og mere pr. maal for en god torvteig — saa har dette forhold givet anledning til mere end én proces. Ogsaa her i Risjellmyren opstod en lignende tvist; men den blev, saavidt jeg ved, bilagt i mindelighed.

MODARBEIDELSE AF EMIGRATIONEN

ETER INDBYDELSE fra *Den norske Handelsstands Fællesforening* om at medvirke til modarbeidelse af emigrationen har Det norske Myrselskabs styre opnævnt som delegerede til et møde, som senere vil blive sammenkaldt i sagens anledning:

Formanden, amtmand P. Holst, Gjøvik.

Medlem af styret, fabrikeier J. Kleist Gedde, Kristiania.

Sekretæren, torvingeniør J. G. Thaulow, Kristiania.
